

Vývoj platobnej bilancie Francúzska

Úvod

V súčasnom globalizovanom svete predstavujú vonkajšie ekonomické vzťahy štátov jednu z najdôležitejších oblastí, ktoré sú riadené prostredníctvom hospodárskych politík štátnych orgánov.

Pre správne nastavenie týchto politík je dôležité poznať stav vonkajších ekonomických vzťah, či sa dosahuje vonkajšia rovnováha, alebo sa krajina nachádza v nerovnováhe v rámci zahraničnej výmeny. Na získanie údajov potrebných na nastavenie hospodárskych politík slúži práve platobná bilancia, ktorá je jedným z najdôležitejších výkazov, resp. štatistických údajov, ktoré jednotlivé národné hospodárstva vedú. Avšak neslúži len pre štátne orgány, ale je významným zdrojom informácií aj pre súkromné podniky, investorov a podobne. Preto je dôležité poznať jej štruktúru a jej rôzne stavy, pretože potom je možné predvídať vývoj hospodárskych politík štátu a prispôbiť tomu svoje rozhodnutia (investičné, výrobné a pod.). Taktiež možno podľa stavu platobnej predpovedať správanie štátu pri stanovovaní úrokových mier, menového kurzu či devízových reštrikcií.

1 Charakteristika platobnej bilancie

Platobnú bilanciu možno označiť ako výkaz, pomocou ktorého možno sledovať vývoj zahraničného obchodu krajiny v danom období.

Na rozdiel od obchodnej bilancie, ktorá vyjadruje fyzický pohyb tovaru a služieb cez hranicu krajiny za určité obdobie, platobná bilancia zohľadňuje aj platobné vyjadrenie pohybu tovaru. Avšak rovnako ako obchodná bilancia, aj platobná bilancia môže byť vyrovnaná, aktívna alebo pasívna.¹

Podľa Lisého je platobná bilancia „... súhrnným výkazom transakcií obyvateľov a inštitúcií sídliačich v domácej ekonomike so zvyškom sveta počas určitého obdobia, v ktorom

¹ LIPKOVÁ, Ľ. et al.: Medzinárodné hospodárske vzťahy, 2011, s. 20 - 21.

sa zachytáva medzinárodný pohyb tovarov, služieb, pohľadávok a záväzkov (kapitálu). Tento výkaz sa zvyčajne vedie v domácej mene, obvykle za rok, štvrt'rok alebo mesiac.“²

Baláž pri charakterizovaní platobnej bilancie využíva prirovnanie platobnej bilancie k sledovaniu príjmov a výdajov vo firmách: „Podobne ako si v každej väčšej firme sledujú príjmy a výdaje v priebehu času vo výkaze cash-flow, aj štátne orgány zostavujú platobnú bilanciu, aby zistili príjmy a výdaje rezidentov daného štátu vo vzťahu k rezidentom z iných štátov v priebehu roka alebo iného obdobia. Zachytáva medzinárodné platobné transakcie vo všetkých formách bez ohľadu na to, či ich iniciátorom bol štátny orgán, firma alebo obyvateľstvo. Platobná bilancia štátu by sa teda mala po správnosti nazývať cash-flow výkaz štátu, historicky sa ale ustálilo toto pomenovanie, ktoré sa prevzalo z angličtiny (Balance of Payments – BOP).“³

Lipková v publikácii Medzinárodné hospodárske vzťahy charakterizuje platobnú bilanciu ako vyjadrenie „... súhrnu platieb a inkás za exportovaný a importovaný tovar a služby za určité obdobie.“⁴

Z uvedených charakteristík možno jasne zhrnúť, že platobná bilancia poskytuje informácie, respektíve zachytáva pohyby tovarov, služieb, platieb, ktoré prúdia jednak z krajiny, ako aj do krajiny, a teda zachytáva priebeh vzťahov (tovarových, finančných) medzi subjektami v domácej krajine a zahraničím.

Z pohľadu štátu slúži platobná bilancia predovšetkým na určenie konkurencieschopnosti štátu voči iným krajinám, ale taktiež je dôležitá pre stanovenie správneho menového kurzu, optimálnej výšky úrokových mier, ako aj pre správne zostavenie ďalších súčastí fiškálnej a ostatných hospodárskych politík štátu.⁵

Nie je to však štatistika dôležitá len pre štátne orgány, výpovednú hodnotu má aj pre podniky, investorov, ako aj pre spotrebiteľov. Títo „... využívajú údaje z platobnej bilancie najmä na anticipovanie zmien v politike štátu, ktoré budú vyvolané práve údajmi uvedenými v platobnej bilancii. Napríklad pri negatívnom vývoji platobnej bilancie sa dá očakávať, že štát začne ovplyvňovať výšku menového kurzu národnej meny, bude sa snažiť ovplyvniť výšku úrokových mier. Pri kritickom vývoji v platobnej bilancii sa dajú očakávať obmedzenia pre

² LISÝ J. et al.: *Ekonomía*, 2011, s. 553.

³ BALÁŽ, P et al.: *Medzinárodné podnikanie*, 2010, s. 471- 472.

⁴ LIPKOVÁ, Ľ. et al.: *Medzinárodné hospodárske vzťahy*, 2011, s. 21.

⁵ BALÁŽ, P et al.: *Medzinárodné podnikanie*, 2010, s. 472.

pohyb kapitálu, aby sa zastavil odlev peňazí z krajiny – napr. zákaz výplaty zahraničných dividend, devízové licencie a podobne.“⁶

Platobná bilancia teda nie je len bezpredmetným štatistickým výkazom štátu, ale má reálne využitie, jednak v štátnej sfére, ale aj vo sfére súkromných podnikov a spotrebiteľov. Taktiež je výrazne prepojená s tvorbou menového kurzu.

1.1 Štruktúra platobnej bilancie

Platobná bilancia vychádza vo väčšine štátov najmä z metodiky Medzinárodného menového fondu, preto je jej štruktúra ustálená vo väčšine štátov. Skladá sa z piatich základných súčastí: bežný účet, kapitálový účet, finančný účet, účet pre chyby a nepresnosti, účet pre rezervné aktíva.⁷

- a) Bežný účet zachytáva obchod s tovarmi a so službami.⁸ Ak domáca ekonomika nakupuje v zahraničí (a teda platí za tovary do zahraničia), prejaví sa to ako výdavok; ak cudzia ekonomika platí za tuzemské tovary, prejaví sa to v platobnej bilancii ako príjem na bežnom účte. Obvykle teda dominuje na tomto účte export a import tovarov, t.z. obchodná bilancia (BOT – Balance of Trade). Občas dochádza k zamieňaniu daných pojmov, avšak existuje markantný rozdiel – obchodná bilancia hovorí predovšetkým o konkurencieschopnosti krajiny pri výrobe tovarov, avšak platobná bilancia vypovedá o konkurencieschopnosti krajiny ako takej. Ďalším rozdielom je aj fakt, že obchodná bilancia zaznamenáva iba obchod s tovarmi (nezahŕňa obchod so službami).⁹
- b) „Kapitálový účet zachytáva kapitálové transfery, ako napr. odpustenie pohľadávok, prevod akcií, odpustenie dlhov. Patria sem aj prevody nevýrobných nefinančných hmotných aktív a nehmotných práv, ako patenty, autorské práva a pod.“¹⁰ Možno teda zhrnúť, že na tomto účte sa zaznamenávajú transakcie súvisiace s prevodmi neprodukčných a nefinančných aktív (napr. nehnuteľnosti).¹¹
- c) Finančný účet zachytáva pohľadávky a záväzky rezidentov určitého štátu voči zahraničiu a ich vývoj.¹² Finančný účet sa ďalej člení (podľa miery kontrola investora nad investíciou) na:

⁶ BALÁŽ, P et al.: Medzinárodné podnikanie, 2010, s. 472.

⁷ BALÁŽ, P et al.: Medzinárodné podnikanie, 2010, s. 472.

⁸ LISÝ J. et al.: Ekológia, 2011, s. 553.

⁹ BALÁŽ, P et al.: Medzinárodné podnikanie, 2010, s. 474.

¹⁰ LISÝ J. et al.: Ekológia, 2011, s. 553.

¹¹ BALÁŽ, P et al.: Medzinárodné podnikanie, 2010, s. 474.

¹² LISÝ J. et al.: Ekológia, 2011, s. 553.

- priame zahraničné investície, o ktorých možno hovoriť pri minimálne 10% podiele na majetku spoločnosti;
 - portfóliové investície sú investície s nižším podielom (napr. vklady do zahraničných bánk za účelom získania úroku, nákupy dlhopisov a akcií na zahraničných burzách domácimi malými investormi)
 - ostatné investície označujú ostatné finančné transakcie, ktoré nemožno zaradiť ani do skupiny PZI, ani medzi portfóliové investície (napr. finančné deriváty, dodávateľské úvery, medzibankové pôžičky).
- d) „Účet chýb a nepresností slúži najmä na vyrovnanie nevysvetlených rozdielov pri príjmoch a výdajoch v rámci daného obdobia.“¹³ Súvisí to s rôznymi ťažkosťami pri klasifikácii a účtovaní transakcií v čase (príkladom môžu byť nelegálne transakcie).¹⁴
- e) Účet pre rezervné aktíva zachytáva „... príjmy a výdavky oficiálnych štátnych inštitúcií súvisiacich s prevodmi zlata, tvrdých mien (USD, EUR, JPY, GBP), špeciálnych práv čerpania (SDR) a iných cenných papierov. Dôležitosť pohybov na tomto účte je priamo závislá od toho, či daný štát má pevný štátom určený menový kurz alebo sa kurz národnej meny určuje na trhu nezávisle od štátu. V prípade pevného menového kurzu sú výrazné pohyby v rezervách štátu signálom nesprávne nastaveného menového kurzu, pretože štát musí kompenzovať netrhový kurz svojimi zásobami cudzích mien a zlata.“¹⁵

1.2 Stav platobnej bilancie a jej vzťah k menovému kurzu

Ako bolo vyššie spomenuté, platobná bilancia môže byť vyrovnaná, aktívna alebo pasívna. Následne možno určovať aj celkovú vonkajšiu rovnováhu.

Lisý hovorí o dvoch spôsoboch vyjadrenia vonkajšej rovnováhy:

- Prvý spôsob dáva dôraz na vyrovnaný bežný účet, t.z. čistý export je rovný nule. Tento spôsob berie do úvahy vplyv čistého exportu na agregátny dopyt a zamestnanosť.¹⁶
- Druhý spôsob (preferovaný monetaristami) interpretuje vonkajšiu rovnováhu ako vyrovnanú platobnú bilanciu, t.z., že do úvahy sa berie nielen bežný účet, ale aj finančný (abstrahuje sa od zvyšných účtov) a menové rezervy centrálnej banky sa nemenia. V rámci tohto spôsobu ovplyvňuje vonkajšiu rovnováhu aj medzinárodný pohyb kapitálu (nielen pohyb tovarov a služieb). Platobná bilancia je vyrovnaná, ak je vyrovnaný bežný aj finančný účet (súčasne)

¹³ BALÁŽ, P et al.: Medzinárodné podnikanie, 2010, s. 474.

¹⁴ BALÁŽ, P et al.: Medzinárodné podnikanie, 2010, s. 474.

¹⁵ BALÁŽ, P et al.: Medzinárodné podnikanie, 2010, s. 474 – 475.

¹⁶ LISÝ J. et al.: Ekonomie, 2011, s. 554.

alebo s vzájomne vykompenzuje saldo bežného účtu a saldo finančného účtu platobnej bilancie.¹⁷

Aký je teda vzťah výmenného, resp. menového kurzu a platobnej bilancie? Baláž uvádza, že „výmenný kurz a platobná bilancia úzko súvisia, pretože všetky toky peňazí, ktoré prúdia medzi štátmi, sa odrážajú v platobnej bilancii a správna hodnota výmenného kurzu udržuje platobnú bilanciu v rovnováhe (teda platby do štátu a do cudziny sú vyrovnané).“¹⁸

Pokiaľ ide o systém plávajúceho menového kurzu, štátne orgány nemôžu ovplyvniť vyrovnanosť platobnej bilancie, pretože menový kurz sa určuje na trhu ako rovnováha dopytu a ponuky, a teda nerovnováha platobnej bilancie nenastane. Ak však ide o riadený floating, štátne orgány môžu nákupom a predajom domácej meny ovplyvňovať menový kurz želaným smerom (aj napriek tomu, že je tiež určovaný rovnováhou na devízovom trhu).¹⁹

V systéme pevných menových kurzov vyrovnanosť platobnej bilancie zabezpečujú štátne orgány. Ak je platobná bilancia prebytková, vláda zvýši ponuku domácej meny alebo zverejní nový posilnený menový kurz. Ak je platobná bilancia pasívna, vláda nakupuje svoju menu za vlastné devízové rezervy = zvyšuje dopyt po vlastnej mene, alebo uverejní nový – devalvovaný – menový kurz.²⁰

Z uvedeného vyplýva, že platobná bilancia je dôležitým determinantom tvorby menových kurzov, pričom predovšetkým v systéme pevných menových kurzov je základným zdrojom informácií pre určovanie ďalšieho smerovania hospodárskych politík vlády, keďže sa snaží dosiahnuť rovnováhu platobnej bilancie práve zmenami v menovom kurze. Avšak nemenej dôležitá je aj v štátoch, kde je zavedený floating (či už riadený, alebo nezávislý).

Platobnú bilanciu možno teda označiť ako jeden z výkazov, ktoré majú najlepšiu výpovednú hodnotu o celkovej konkurencieschopnosti krajiny. Poskytuje užitočné informácie nielen pre najvyššie štátne orgány v rámci ich rozhodnutí o smerovaní hospodárskych politík, ale taktiež je zdrojom informácií pre súkromné podniky, investorov a pod.

¹⁷ LISÝ J. et al.: *Ekonomía*, 2011, s. 554 – 555.

¹⁸ BALÁŽ, P et al.: *Medzinárodné podnikanie*, 2010, s. 478.

¹⁹ BALÁŽ, P et al.: *Medzinárodné podnikanie*, 2010, s. 478.

²⁰ BALÁŽ, P et al.: *Medzinárodné podnikanie*, 2010, s. 478 – 479.

2 Vývoj platobnej bilancie Francúzska za posledných 10 rokov

Francúzsko je jedna z dominantných krajín Európskej únie. Pozícia na svetovej scéne a v rámci svetového obchodu však postupne upadá a možno tvrdiť, že napriek stále veľkej politickej sile Francúzska, jeho ekonomická sila nie je taká veľká ako bola v minulosti a s nástupom nových aktérov sa strata pozície Francúzska vo svetovom hospodárstve len umocňuje. Keďže platobná bilancia hovorí o celkovej konkurencie predpokladáme, že dané zmeny v postavení Francúzska budú viditeľné aj vo vývoji jeho platobnej bilancie. Pri skúmaní sme vychádzali z oficiálnych štatistík Centrálnej banky Francúzska. Oficiálny dokument s údajmi bol dostupný len pre roky 1995 – 2012.

Vo všeobecnosti možno povedať, že 90. roky boli z hľadiska ekonomickej situácie krajín (predovšetkým v západnej Európe) veľmi priaznivé, čo sa odráža aj v kladných hodnotách v rámci účtov platobnej bilancie. Nasledujúca dekáda bola poznačená udalosťami z 11. septembra 2001, ako aj Druhou vojnou v Zálive a následne v roku 2008 globálnou finančnou a hospodárskou krízou. Všetky tieto udalosti ovplyvňujú ekonomiky krajín a výkyvy sú pozorovateľné aj v rámci jednotlivých platobných bilancií.

2.1 Bežný účet platobnej bilancie

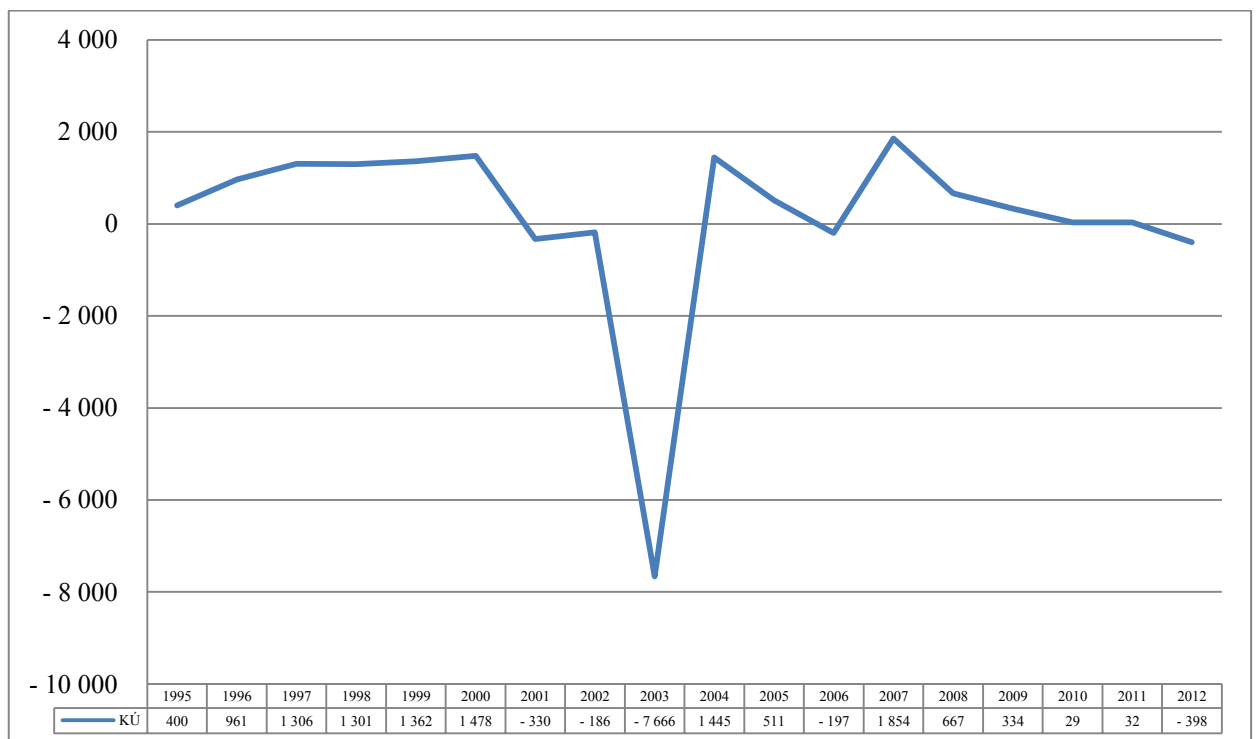

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: BANQUE DE FRANCE: *Balance des paiements de la France*. [cit.2016-27-12]. Dostupné na internete:< <https://www.banque-france.fr/statistiques/balance-des-paiements/la-balance-des-paiements-et-la-position-exterieure/balance-des-paiements-de-la-france>>.

Z vývoja bežného účtu platobnej bilancie možno vyvodit' záver, že Francúzsko, podobne ako ostatné krajiny, bolo ovplyvnené globálnou hospodárskou krízou. Do roku 2004 bola bilancia bežného účtu platobnej bilancie aktívna, od roku 2005 pasívna, pričom záporné hodnoty sa postupne len a len zvyšovali. Možno teda hovorit' o postupnej strate konkurencieschopnosti Francúzska, čo by potvrdzovalo náš predpoklad o klesajúcom význame krajiny vo svetovom hospodárstve. Spôsobené to však môže byť viacerými faktormi: jednak september 2001 môže byť jedným z faktorov, zmena prezidenta v roku 2005, ale taktiež rozšírenie EÚ v roku 2004 o nových 10 štátov, a teda zvýšenie konkurencie (príkladom môže byť vstup Poľska do EÚ, ktoré je významným poľnohospodárskym producentom, čo ohrozilo pozíciu Francúzska v tejto oblasti) a samozrejme, nemenej zanedbateľným faktorom je aj už vyššie spomínaná hospodárska kríza.

Zaujímavým faktom však je, že aj keď obchod s tovarmi dosahoval od roku 2005 záporné hodnoty, obchod so službami vykazoval v celom sledovanom období kladné hodnoty. Teda možno zhrnúť, že v rámci obchodu so službami došlo k poklesu konkurencieschopnosti Francúzska. Účet bežných transferov bol v deficite počas celého sledovaného obdobia.

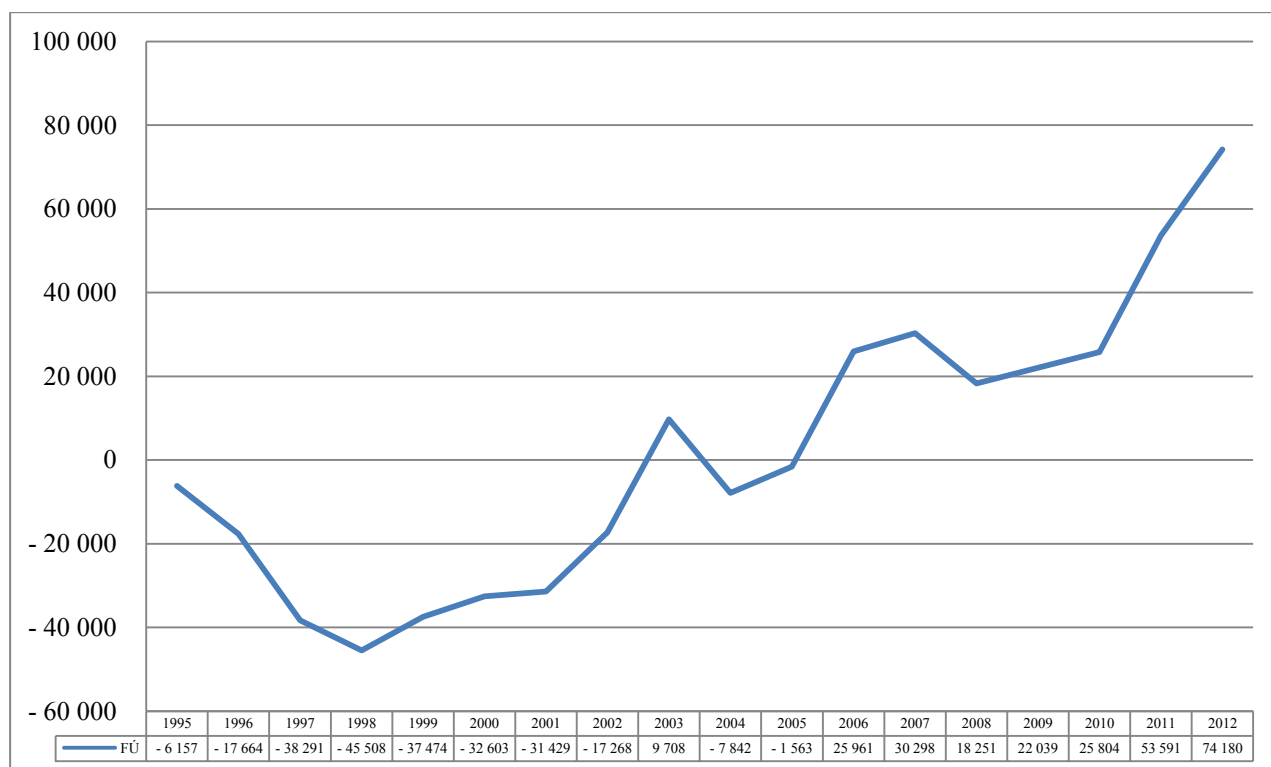
2.2 Kapitálový účet platobnej bilancie

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: BANQUE DE FRANCE: *Balance des paiements de la France*. [cit.2016-27-12]. Dostupné na internete:< <https://www.banque-france.fr/statistiques/balance-des-paiements/la-balance-des-paiements-et-la-position-exterieure/balance-des-paiements-de-la-france>>.

Kapitálový účet dosahoval záporné hodnoty v rokoch 2001, 2002, 2003, 2006. Do najväčšieho deficitu sa dostal v roku 2003. Tento rok bol taktiež začiatkom druhej vojny v zálive, kedy došlo k nehode medzi Francúzskom a USA. Francúzsko oponovalo napadnutie Iraku zo strany USA. Možno aj tento fakt prispel k tak zápornému vývoju kapitálového účtu v roku 2003.

2.3 Finančný účet platobnej bilancie

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: BANQUE DE FRANCE: *Balance des paiements de la France*. [cit.2016-27-12]. Dostupné na internete: < <https://www.banque-france.fr/statistiques/balance-des-paiements/la-balance-des-paiements-et-la-position-exterieure/balance-des-paiements-de-la-france>>.

Finančný účet dosahuje od roku 2006 kladné hodnoty, avšak priame investície, podobne ako aj portfóliové sú dlhodobo záporné. Finančné deriváty dosahujú kladné hodnoty, ale nie sú nijak markantné. Najvyššie kladné hodnoty v rámci finančného účtu prislúchajú kategórii ostatné investície, a teda sa môžeme len domnievať, aký druh transakcii najviac prispieva k stavu finančného účtu.

Záver

Platobná bilancia je jedným z najužitočnejších výkazov, ktoré jednotlivé národné hospodárstva vedú. Medzi krajinami je zaužívané používanie metodiky Medzinárodného

menového fondu, preto je porovnávanie jednotlivých štátov a ich výkazov platobných bilancií veľmi jednoduché a poskytuje významnú výpovednú hodnotu predovšetkým o konkurencieschopnosti jednotlivých ekonomík.

Platobná bilancia charakterizuje vonkajšie vzťahy štátu a jeho interakcie s ostatnými ekonomikami vo svete. Jej rozčlenenie umožňuje skúmať pohyby z a do štátu a ich vývoj z rôznych hľadísk (tovarové pohyby, služby, investície a podobne). Poskytuje užitočné informácie pri tvorbe hospodárskych politík, ale aj pri rozhodovaní sa investorov, podnikov. Nemožno však zabúdať ani na dôležitosť platobnej bilancie pri určovaní menového kurzu.

Vo vývoji platobnej bilancie Francúzska možno vidieť jeho klesajúcu konkurencieschopnosť, predovšetkým v oblasti obchodu s tovarmi. Ako hlavné príčiny tohto vývoja vidíme predovšetkým globálnu hospodársku krízu z roku 2008, vstup nových štátov do EÚ a teda ohrozenie pozície Francúzska (napríklad v oblasti poľnohospodárstva – Poľsko ako konkurent Francúzska). Vývoj platobnej bilancie bol určite ovplyvnený udalosťami z 11. septembra 2001, ale aj situáciou v roku 2003, kedy Francúzsko otvorene na pôde Bezpečnostnej rady OSN oponovalo rozhodnutiu USA napadnúť Irak a začať tak Druhú vojnu v Zálive.

Pre Francúzsko je teda kľúčové vyriešiť domácu ekonomickú situáciu, čím sa posilní aj celková konkurencieschopnosť krajiny.

Zoznam použitej literatúry

Knihy

- [1] BALÁŽ, P. et al. 2010. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint dva, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3.
- [2] LIPKOVÁ, L. et al. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. 431 s. ISBN 978-80-89393-37-4.
- [3] LISÝ, J. et al. 2011. *Ekonomía*. Bratislava: Iura Edition, 2011. 631 s. ISBN 978-80-8078-406-5.

Internetové zdroje

- [1] BANQUE DE FRANCE: *Balance des paiements de la France*. [cit.2016-27-12]. Dostupné na internete:< <https://www.banque-france.fr/statistiques/balance-des-paiements/la-balance-des-paiements-et-la-position-exterieure/balance-des-paiements-de-la-france>>.